

M **a MLÁDEŽ** **SPOLOČNOSŤ**

ROČNÍK
XXXI
2-3/2025

 MINISTERSTVO
ŠKOLSTVA, VÝSKUMU,
VÝVOJA A MLÁDEŽE
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Slovenský časopis
pre štátnu politiku
a výskum mládeže

**MLÁDEŽ
A SPOLOČNOSŤ**
**YOUTH
AND SOCIETY**

Slovak Journal
for state Policy
and Youth Research

EV 295/24/EPP

ISSN 1335-1109

EV 552/08

Vydáva

Ministerstvo školstva, výskumu, vývoja a mládeže Slovenskej republiky
a Centrum vedecko-technických informácií SR, Lamačská 8A, 840 05 Bratislava

Predseda redakčnej rady

Ingrid Emmerová, Katolícka univerzita v Ružomberku

Členovia redakčnej rady

Filip Bambúch, Pedagogická fakulta UMB Banská Bystrica
Rastislav Bednárík, Inštitút pre výskum práce a rodiny
Zuzana Draková, Fakulta zdravotníctva a sociálnej práce TU Trnava
Viera Jakubovská, Filozofická fakulta UKF Nitra
Peter Papšo, MŠVVaM SR
Jana Šolcová, Pedagogická fakulta UMB Banská Bystrica
Blandína Šramová, Pedagogická fakulta UK Bratislava

Výkonná redaktorka

Mária Janková, Centrum vedecko-technických informácií SR
Maria.Jankova@cvtisr.sk

Jazyková redaktorka

Gabriela Aichová, Centrum vedecko-technických informácií SR

Časopis vychádza 4x ročne, rozširuje a objednávky prijíma Centrum vedecko-technických informácií SR, oddelenie výskumu a analýz, Staré grunty 52, 842 44 Bratislava, IČO 00 151 882. Dátum vydania periodickej tlače: september 2025.

Mládež a spoločnosť

Slovenský časopis pre štátnu politiku a výskum mládeže
Tlačí a rozširuje CVTI SR
Vychádza štvrtročne

Náklad 200 ks

Obsah 2-3/2025

Problémy, state

- 3 **ŠTEFAŇAK, O.:** Ľudská dôstojnosť ako osobná a sociálna hodnota
- 17 **BAMBÚCH, F.:** Melanie Klein: biografia a jej vybrané koncepty aplikované do sociálnej práce
- 33 **EMMEROVÁ, I.:** Sociálne ohrozenia detí a mládeže v súčasnej spoločnosti – vybrané aspekty

Z výskumu

- 42 **KOZUB, F. – SEJČOVÁ, Ľ:** Riziko vzniku závislosti žiakov od internetu
- 66 **PÉTIOVÁ, M.:** Názory pedagógov na prejavy extrémizmu v základných a stredných školách

Informácie

- 85 **JAKUBOVSKÁ, V.:** Reminiscencie na holokaust I. (metodická príručka pre učiteľov/učiteľky stredných škôl)
- 104 **SELICKÁ, D.:** Rómska mládež a kultúra

Recenzie

- 107 **BAMBÚCH, F.:** Šolcová, Jana: Empowerment a mládež v riziku, kapitola v knihe Empowerment v sociálnej práci. Michal Kozubík a kol.

Contents 2-3/2025

Problems, treatises

- 3 ŠTEFAŇAK, O.:** Human dignity as a personal and social value
- 17 BAMBÚCH, F.:** Melanie Klein: Biography and Her Selected Theoretical Concepts Applied to Social Work
- 33 EMMEROVÁ, I.:** Social threats to children and youth in contemporary society – selected aspects

Research

- 42 KOZUB, F. – SEJČOVÁ, L.:** Internet Addiction Among Pupils
- 66 PÉTIOVÁ, M.:** Teacher's Perception of Manifestations of Extremism in Primary and Secondary School

Information

- 85 JAKUBOVSKÁ, V.:** Reminiscences of the Holocaust I. (methodological guide for secondary school teachers)
- 104 SELICKÁ, D.:** Roma Youth and Culture

Reviews

- 107 BAMBÚCH, F.:** Šolcová, Jana: Empowerment and Youth at Risk, chapter in the Book Empowerment in Social Work, edited by Michal Kozubík et al.

Melanie Klein: biografia a jej vybrané teoretické koncepty aplikované do sociálnej práce s deťmi

Filip BAMBÚCH^{*/}

1. Biografia Melanie Klein

1.1 Rané detstvo a rodinné zázemie

Melanie Reizes sa narodila ako štvrté dieťa rodičom Libusse a Morizovi. Jej matka pochádzala z obce Vrbovce (Warbotz) a bola atraktívna, inteligentná a podnikavá žena. Po presťahovaní do Viedne, keď jej manžel nemohol pracovať, si otvorila obchod, kde predávala plazy, rastliny a podobne. Otec, pôvodom z dnešného Ľvova, bol lekár a Libussa bola jeho druhá manželka (Grosskurth, 1986, s. 12; King, Steiner, 1991). Vo svojej autobiografii Melanie nespomína na šťastné detstvo. Keď sa narodila, mama mala 30 rokov a otec 54. So svojím otcom nemala veľmi vrúcny vzťah, naopak, u svojej mamy nachádzala pochopenie. Ako sama píše, od matky dostávala viac „ako to, čo som dostala od svojho otca“ (Sayer, 2013, s. 162; Hinshelwood, 1994). Detstvo strávila najskôr v chudobnej časti Viedne, neskôr, keď otec zdedil majetok po otcovi, sa rodina presťahovala do elegantnejšieho bytu na ulici Martinstrasse v predmestí strednej triedy (Grosskurth, 1986). Je zaujímavé, že keď mala Melanie 9 rokov, Sigmund Freud mal 35 rokov a práve sa sťahoval na ulicu Berggasse, kde býval približne 47 rokov. Ich bydliská boli vzdialené len asi dva kilometre. O štyri roky neskôr, v roku 1895, Freud s Breuerom publikovali slávne *Štúdie o hystérii* a v tom istom roku sa narodila aj Freudova dcéra Anna (Grosskurth, 1993; Segal, 1979).

Študentské roky a prvé životné zmeny

Keď mala Melanie 16 rokov, pripravovala sa na štúdium medicíny a v gymnáziu sa učila angličtinu, francúzštinu, latinčinu a gréčtinu. Okrem toho ovládala nemčinu a neskôr sa naučila aj po slovensky. Jej túžbu študovať psychiatriu však prerušilo zasnúbenie s bratrancom, ktorý ju požiadal o ruku – a ona súhlasila (Klein, 1959; Mitchell, Black, 2016). Deň po svojich 21. narodeninách,

^{*/} Mgr. Filip Bambúch, PhD., Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici, Pedagogická fakulta, Katedra sociálnej práce, filip.bambuch@umb.sk.

sa teda v roku 1903, vydala za Arthura Stevana Kleina. Presťahovali sa do Ružomberka, kde pre Melanie začali smutné časy. Arthur Klein získal miesto v papierňach, ktorých spoluvlastníkom bol aj jeho otec. Podľa vlastných zápiskov Melanie Klein v tomto období prežívala depresívne stavy, ktoré spájala so stratou brata, zmenou prostredia a narodením dcéry Melitty (*1904). „*Vrhla som sa zo všetkých síl do materstva a sústredila všetku pozornosť na svoje dieťa,*“ píše vo svojej biografii (Klein, 1959; Caper, 2000). Veľkou útechou bol príchod mamy, no depresia pretrvávala.

Čas so svokrovcami, ku ktorým sa vrátila ešte niekoľkokrát, hodnotila veľmi pozitívne. Veľkou oporou bol v jej živote manžel, s ktorým viackrát cestovala po Európe. Najviac si cenila cestu do Ríma, Neapola a Florencie v roku 1906, medové týždne strávili cestou do Zürichu (Klein, 1959). Keďže manžel kvôli práci veľa cestoval, Melanie sa niekoľkokrát sťahovala – z Ružomberka do Krapnitzu, Hermanetzu a na kúpeľné pobyty. V roku 1907 sa za ňou prisťahovala mama. V tom istom roku sa jej narodil syn Hans (*1907). Jej depresia sa ďalej prehľbovala, bola nešťastná zo svojho manželstva a často odchádzala na výlety od svojich detí, ktoré nechávala svojej mame (Grosskurth, 1986; King, Steiner, 1991).

1.2 Prvé kontakty s psychoanalýzou

V roku 1908, keď sa Freud prvýkrát stretáva s Ferenczim, sa Melanie začína liečiť. Dostáva kyslé uhličité kúpele – na „nervy“ (Melanie Klein Trust, 2016). V máji 1909, v stave ťažkej depresie, navštívi sanatórium v Chur. Významným a prelomovým bol práve rok 1909, keď sa rodina spolu s Melaniinou mamou presťahovala do Budapešti. Opäť bola v príjemnej spoločnosti (Grosskurth, 1993). O dva roky neskôr sa sťahujú do bohatejšej časti Budapešti a v roku 1912 píše list svojej mame, že sa má lepšie. Pravdepodobne podstúpila psychologickú liečbu, možno psychoanalýzu (Mitchell, Black, 2016). S istotou však vieme, že v roku 1914 podstupuje analýzu u Sándora Ferencziho, popredného maďarského psychiatra a zakladateľa maďarskej psychoanalytickej spoločnosti (Psyalpha, 2010; Hinshelwood, 1994). Stretnutie s Ferenczim bolo pre Melanie prelomové. V tom istom roku sa jej narodil druhý syn Erich (*1914). V Budapešti sa začína veľmi zaujímať o psychoanalýzu a prvé dielo, ktoré o psychoanalýze čítala a zároveň ju veľmi ovplyvnilo, bol *Výklad snov* od Freuda. Keď čítala túto knihu, veľmi ju oslovila, túžila nájsť niečo, čo by ju „uspokojovalo intelektuálne aj emocionálne“ (Klein, 1959, s. 22).

Prvé psychoanalytické pokusy

Počas analýzy u Ferencziho sa začala pohrávať s myšlienkou psychoanalýzy detí, ktorú v tom čase nepraktizoval takmer žiadny psychoanalytik. Prvou praktizujúcou detskou psychoanalytičkou bola Hermine von Hug-Hellmuth, ktorá v roku 1913 publikovala článok o „terapii hrou“ (Freud Museum London, 2018; King, Steiner, 1991). Ferenczi Melaniinu predstavu podporoval a písal

Freudovi, že urobila niekoľko dobrých pozorovaní v oblasti detskej psychoanalýzy (Grosskurth, 1993). Melanie Klein bola natoľko nadšená psychoanalýzou, že začala analyzovať aj vlastné deti. Táto prax, dnes považovaná za neetickú, bola vtedy bežná. Freud analyzoval svoju dcéru Annu, Jung svoju dcéru Agathu, Abraham svoju dcéru Hildu. O potenciálnom negatívnom vplyve svedčí aj nenávisť jej dcéry Melitty, ktorá neskôr chodievala na jej prednášky, aby znemožnila svoju matku. Melitta obviňovala matku aj z bratovej samovraždy. Ďalším tragickým prípadom bola smrť psychoanalytičky Hermíny Hug-Hellmuthovej, ktorú zavraždil synovec, ktorého analyzovala (Grosskurth, 1993; Sayers, 1991).

Profesijný rast a presun do Berlína a Londýna

V roku 1921 vyšiel text a prednáška pod názvom *Vývoj dieťaťa* o analýze vtedy jej päťročného syna. V tom istom roku sa so synom sťahuje do Berlína, kde neskôr prichádzajú aj jej ďalšie dve deti, otvára si prax a analyzuje ďalšie deti. Jej dcéra začína v Berlíne študovať medicínu. V roku 1923 sa Melanie stáva riadnou členkou Berlínskej psychoanalytickej spoločnosti a o rok neskôr prosí Karla Abrahama, aby ju analyzoval. Ten váha, ale nakoniec ju prijíma do analýzy, ktorá však netrvá dlho – po roku a pol zomiera a Melanie to nesie veľmi ťažko. Ešte počas analýzy sa Melanie pokúša o nápravu manželstva, ale po niekoľkých mesiacoch, krátko po sobáši svojej dcéry Melitty, opúšťa manžela Arthura (Grosskurth, 1986; Mitchell, Black, 2016).

Jej prednášky a dielo sa dostanú aj k členom Britskej psychoanalytickej spoločnosti, kde mala v roku 1925 sériu prednášok, najmä vďaka Ernestovi Jonesovi. O rok na to sa sťahuje do Londýna a stáva sa členkou spoločnosti. Anglicko sa jej zo začiatku veľmi páčilo – sama píše, že bola šťastná a rozhodla sa tam zostať aj kvôli tomu, že po smrti Abrahama sa Berlínska spoločnosť začala zhoršovať a jej prácu spochybňovali (Klein, 1959).

1.3 Rozvoj teórií, spory a neskoršie roky

V roku 1926 vyšla kniha Anny Freudovej, čo Melanie vnímala ako začiatok sporu medzi ňou a Viedenskou spoločnosťou. Kým Freudová kladla dôraz na vedomé zvládanie impulzov a obranné mechanizmy ega, Kleinová skúmala najmä nevedomé fantázie a rané vzťahy k objektom, čo viedlo k odlišným prístupom v terapii detí. V roku 1927 na 10. medzinárodnom kongrese v Innsbrucku predstavila radikálny koncept *Počiatkové štádia Oidipovského komplexu* (Sayer, 2013; Steiner, 1985). V roku 1931 má svojich prvých tréningových analyzandov a v roku 1932 vychádza jej prvá veľká teoretická práca *Psychoanalýza detí*, ktorá je dnes preložená do viacerých jazykov (Klein, 1975). V roku 1933 zomiera Sándor Ferenczi a jej dcéra Melitta sa stáva členkou psychoanalytického inštitútu. O rok na to pádom zo skaly v Tatrách zomiera jej syn Hans, ktorého nedokázala sama pochovať. V roku 1935 sa v Nemecku prijímajú Norimberské zákony a Melanie ho pre toto obdobie

naozaj nenávidela. Mnoho ľudí, ktorým sa to podarí, uteká zo strednej Európy. Rok pred začiatkom vojny sa to podarí aj Sigmundovi a Anne Freudovým. Po troch týždňoch od vypuknutia vojny (1939) však S. Freud zomiera (Grosskurth, 1993).

Počas vojny sa Melanie zo strachu pred náletmi sťahuje do Cambridgu, kde zostáva dva roky, potom sa vracia naspäť do Londýna. V roku 1942 je Britská psychoanalytická spoločnosť na pokraji rozpadu – kontroverzie medzi Annou Freudovou a Melanie Kleinovou silnejú, vznikajú dva tábory: kleiniáni a viedenský freudiáni. Okrem spochybňovania jej odbornosti sa dostáva aj do osobných sporov s Annou Freudovou a vlastnou dcérou Melittou (Melanie Klein Trust, 2016; Steiner, 1985). V povojnovom období spory neutíchajú, ale Melanie buduje psychoanalýzu svojimi teóriami ďalej. Ovplyvnila mnohých ďalších psychoanalytikov ako Biona, Winnicotta či Bowlbyho. Nie všetci však s jej prínosom súhlasili. V roku 1952 oslavuje 70. narodeniny, kedy ju navštívi niekoľko významných psychoanalytikov a v roku 1955 zakladá Melanie Klein Trust (Mitchell, Black, 2016).

Posledné roky a odkaz

V roku 1960 Melanie Klein zomrela. Jej dcéra sa pohrebu nezúčastnila. Počas života publikovala desiatky dokumentov a kníh z oblasti psychoanalýzy (Britzman, 2016; Hinshelwood, 1994). Jej prínos je taký veľký, že je po nej pomenovaný celý psychoanalytický smer a jej nasledovníci sa nazývajú kleiniáni (Segal, 1979; Steiner, 1985).

2. Teoretické koncepty Melanie Klein a ich význam pre sociálnu prácu

Melanie Klein predstavila niekoľko kľúčových konceptov, ktoré významne ovplyvnili psychoanalytickú teóriu. Zároveň ponúkajú hlboký vhľad do emocionálnych a vzťahových procesov, ktoré sú dôležité aj pre odborníkov pracujúcich s ľuďmi v náročných životných situáciách. Ďalej uvádzame podrobnejší popis vybraných konceptov, vrátane samostatných častí o hrovej technike, závidia, reparácii a iné.

2.1 Dobrý a zlý prsník

Kleinová v rámci svojej teórie raného detského vývinu zaviedla pojem dobrý prsník a zlý prsník ako symbolické reprezentácie objektov v mysli dieťaťa (Klein, 1946; Segal, 1979).

- ▶ *Dobrý prsník* je zdrojom uspokojenia, bezpečia, lásky a slasti. Je to objekt, ku ktorému dieťa cíti ochranné a pozitívne pocity, pretože mu poskytuje to, čo potrebuje – napríklad materské mlieko, ktoré uspokojuje hlad a potrebu blízkosti.

-
- ▶ *Zlý prsník* je, naopak, vnímaný ako hrozivý, nepriateľský, zdroj frustrácie a bolesti. Tento obraz vzniká najmä v momentoch, keď je dieťa hladné a prsník nie je dostupný, alebo keď dieťa prežíva nepríjemné pocity. V mysli dieťaťa sa zlý prsník stáva objektom nenávisti a ničivej agresie, ktorá je často projekciou jeho vlastných deštruktívnych impulzov (Klein, 1946).

Dieťa si tieto dva obrazy musí udržiavať oddelené, aby mohlo prežívať bezpečie a zároveň zvládať nepríjemné pocity. Ak sa tieto obrazy zmiešajú, môže dôjsť k pocitom prenasledovania a úzkosti, pretože zlý prsník sa v mysli dieťaťa stáva „perzekučným objektom“ (Klein, 1946). Tento proces je základom paranoidno-schizoidnej pozície.

Tento koncept umožňuje pochopiť, prečo môžu deti (ale aj dospelí) vnímať blízke osoby veľmi ambivalentne a prečo sa u nich objavujú prudké emočné výkyvy, či kolísanie medzi idealizáciou a devalváciou vzťahových postáv (Hinshelwood, 1994; Pöthe, 2022). V praxi je tento model užitočný najmä pri interpretácii raných vzťahových skúseností a ich vplyvu na neskoršie správanie a emocionálne prežívanie. Pochopenie toho, ako sa v psychike jednotlivca udržiavajú oddelené pozitívne a negatívne aspekty blízkych osôb, pomáha lepšie rozpoznať zdroje ambivalencie, neistoty či obranných postojov v medziľudských vzťahoch. Znalosť týchto dynamík je dôležitá pri práci s deťmi i dospelými, ktorí prežívajú nestabilitu vo vzťahoch, majú problém s dôverou, alebo opakovane zažívajú cykly idealizácie a sklamaní. Umožňuje tiež citlivejšie reagovať na prejavy frustrácie, hnevu či regresívne správanie, ktoré často súvisia práve s aktiváciou zlého prsu v ich vnútornej realite. Takáto perspektíva poskytuje odborníkom rámec na rozpoznanie a spracovanie hlbokých emocionálnych konfliktov, ktoré majú korene v ranom detstve a ovplyvňujú celý ďalší vývin osobnosti.

Aplikácia v sociálnej práci:

Sociálni pracovníci môžu koncept „dobrého a zlého prsníka“ využiť pri práci s deťmi, ktoré zažili nestabilitu vo svojich primárnych vzťahoch, napríklad v kontexte náhradnej starostlivosti. Pomáha to identifikovať a zvládnuť ambivalentné pocity dieťaťa voči novým opatrovateľom (pestúnom), napríklad situácie, keď dieťa idealizuje biologických rodičov a devaluje pestúnov, alebo naopak. Pochopenie týchto vnútorných rozštiepení umožňuje pracovníkom podporiť budovanie bezpečného a stabilného vzťahu tým, že pomáhajú dieťaťu integrovať pozitívne, aj negatívne skúsenosti s opatrovateľmi. Pracovníci môžu tiež deťom pomôcť verbalizovať pocity frustrácie a hnevu, čím sa minimalizuje potreba premietania týchto pocitov na „zlý objekt“ a posilňuje sa dôvera vo vzťahu. V kontexte rodinných terapií môže tento koncept pomôcť rodičom pochopiť intenzívne výkyvy v správaní detí a viesť ich k trpezlivosti pri budovaní bezpečného prostredia, ktoré zmierňuje potrebu štiepenia.

2.2 Paranoidno-schizoidná pozícia a depresívna pozícia

Paranoidno-schizoidná pozícia

Paranoidno-schizoidná pozícia podľa Melanie Kleinovej predstavuje prvé zásadné psychické štádium, ktoré sa objavuje už v najranejšom detstve, typicky v prvých mesiacoch života (Klein, 1946). V tomto období dieťa vníma svet a najmä matku prostredníctvom rozdelenia na „dobré“ a „zlé“ časti. Mechanizmus rozštiepenia (splitting) umožňuje zvládať úzkosť a strach z ohrozenia tým, že pozitívne a negatívne aspekty objektov zostávajú v psychike oddelené.

Charakteristická je tendencia idealizovať zdroje uspokojenia (dobré objekty) a naopak, projektovať frustráciu, hnev či úzkosť na objekty vnímané ako zlé. Takto vznikajú intenzívne pocity prenasledovania či ohrozenia, ktoré sú pre túto pozíciu typické. Obranné mechanizmy, ako sú projekcia a introjekcia, zohrávajú v tomto štádiu kľúčovú úlohu – dieťa si chráni pocit bezpečia tým, že nepríjemné alebo neakceptovateľné impulzy pripisuje vonkajšiemu svetu.

V praxi je rozpoznanie tejto dynamiky dôležité najmä pri práci s deťmi a dospelými, ktorí môžu reagovať na záťažové situácie extrémnymi emočnými výkyvmi, kolísaním medzi idealizáciou a odmietaním blízkych osôb, alebo čiernobielym vnímaním autorít a pravidiel. Tieto prejavy môžu signalizovať, že vnútorné konflikty a úzkosti sú spracovávané práve prostredníctvom paranoidno-schizoidnej pozície (Bower, 2005). Podpora v tejto fáze by mala smerovať k vytváraniu stabilného a predvídateľného prostredia, ktoré umožňuje postupné znižovanie úzkosti a podporuje rozvoj schopnosti vnímať ľudí a situácie komplexnejšie. Znalosť tejto pozície poskytuje odborníkovi rámec na pochopenie, prečo majú niektorí jedinci tendenciu reagovať na nové alebo ohrozujúce situácie obranným rozštiepením, prečo sa u nich objavuje nedôvera, silné pocity ohrozenia alebo potreba extrémnej kontroly. Práca s touto dynamikou si vyžaduje trpezlivosť a dôslednosť, pričom cieľom je podporiť postupnú integráciu protikladných aspektov vnútorných objektov a smerovať k väčšej stabilite a zrelosti osobnosti.

Depresívna pozícia

Depresívna pozícia podľa Melanie Kleinovej neoznačuje klinickú depresiu, ale pokročilejšiu vývinovú fázu v porovnaní s paranoidno-schizoidnou pozíciou. Je charakteristická tým, že dieťa začína integrovať pozitívne aj negatívne aspekty svojich vnútorných objektov, najmä matky, do jednotného komplexného obrazu (Klein, 1946). Dieťa si v tomto štádiu uvedomuje, že osoba, ktorú miluje, môže byť zároveň aj zdrojom frustrácie, či hnevu. Toto poznanie vyvoláva pocity viny, smútku a úzkosti, pretože dieťa si uvedomuje, že jeho vlastné agresívne impulzy alebo fantázie môžu ublížiť milovanej osobe.

Kľúčovým prvkom depresívnej pozície je túžba po reparácii – snaha napraviť alebo korigovať domnelé škody spôsobené objektu. Tento proces podporuje

rozvoj empatie, schopnosti odpustenia a zodpovednosti za vlastné činy. Dieťa sa učí zvládať ambivalentné pocity a rozvíjať emocionálnu zrelosť, čo je v dospelosti základom pre zdravé medziľudské vzťahy (Grotstein, 2000).

Pre odborníkov v sociálnej práci je pochopenie depresívnej pozície dôležité, pretože klienti môžu prežívať intenzívne vnútorné konflikty, pocity viny alebo smútku, ktoré ovplyvňujú ich správanie a vzťahy. Intervencie zamerané na podporu spracovania týchto emócií, rozvoj schopnosti odpustenia a zmierenia môžu prispieť k zlepšeniu ich psychického fungovania a sociálnych väzieb (Mitchell, Black, 2016). Na rozdiel od paranoidno-schizoidnej pozície, kde prevažuje rozštiepenie objektov a projekcia, depresívna pozícia znamená krok k integrácii ega a vyrovnávaniu sa s vnútornými konfliktmi. Táto schopnosť integrácie vedie k väčšej stabilite identity a k rozvoju zreých vzťahov s okolím.

Aplikácia v sociálnej práci:

Pochopenie paranoidno-schizoidnej a depresívnej pozície je esenciálne pre sociálnych pracovníkov pri práci s klientmi všetkých vekových kategórií, ktorí prežívajú intenzívne vnútorné konflikty, pocity viny, smútku alebo vykazujú nestabilné vzťahové dynamiky.

Pri paranoidno-schizoidnej pozícii môžu sociálni pracovníci pozorovať čiernobiele vnímanie sveta a ľudí (napr. „dobrí“ a „zlí“ kolegovia, „úžasný“ a „úplne neschopný“ systém), silnú nedôveru, pocity prenasledovania alebo extrémne obranné reakcie (napr. útok). Intervencie sú zamerané na vytváranie stabilného a predvídateľného prostredia, ktoré znižuje úzkosť a na postupné sponchybovanie extrémnych polarít v ich vnímaní. Pracovník pomáha klientovi spracovať úzkosť a podporuje ho vo vnímaní ľudí a situácií komplexnejšie.

Pri depresívnej pozícii môžu klienti prežívať pocity viny, smútku a úzkosti v súvislosti s uvedomením si vlastného vplyvu na vzťahy. Pre odborníkov je dôležité podporovať spracovanie týchto emócií, rozvoj schopnosti odpustenia a zmierenia. Sociálni pracovníci môžu viesť skupinové alebo individuálne intervencie, ktoré pomáhajú deťom a dospelým integrovať protichodné pocity voči blízkym osobám (napr. „milujem aj nenávidím svojho rodiča“) a zlepšovať emocionálnu reguláciu. Podpora reparácie počas terapeutického procesu posilňuje zodpovednosť, empatiu a vedie k zlepšeniu psychického fungovania a sociálnych väzieb klientov. Táto schopnosť integrácie podporuje stabilitu identity a rozvoj zreých vzťahov s okolím.

2.3 Objektové vzťahy

Teória objektových vzťahov patrí medzi základné piliere psychodynamického myslenia a Melanie Klein jej vývoj zásadne ovplyvnila. Podľa Kleinovej (1959) si už v prvých mesiacoch života dieťa vytvára vnútorné psychické reprezentácie

– objekty – ktoré nie sú len reálnymi osobami, ale predovšetkým ich mentálnymi obrazmi a emóciami s nimi spojenými. Tieto vnútorné objekty sa delia na „dobré“ a „zlé“ podľa skúseností dieťaťa a ich vzájomný konflikt sa stáva základom pre neskoršie zvládanie emócií, vzťahov a identity. Kleinová zdôraznila, že potreba vzťahov a kontaktu je základnou ľudskou motiváciou, čím sa odklonila od Freudovho dôrazu na biologické pudy (Sanfeliu, 2018). Vnútorné objekty, ktoré vznikajú v ranom detstve, ovplyvňujú spôsob, akým jedinec prežíva sám seba, aj ostatných a tvoria základ pre ďalší rozvoj osobnosti.

V kontexte sociálnej práce tento pohľad umožňuje hlbšie porozumieť klientom, ktorí v detstve prežili narušené alebo traumatizujúce vzťahy. Sociálni pracovníci môžu koncept objektových vzťahov využiť pri analýze problémov s pripútaním, dôverou alebo opakovaním deštruktívnych vzťahových vzorcov. Pomáha tiež pochopiť, prečo niektorí ľudia reagujú na authority alebo blízke osoby s nedôverou, majú ťažkosti s vytváraním stabilných väzieb, alebo sa u nich opakovane objavujú konfliktné postoje. Pri práci s deťmi a dospelými, ktorí zažili traumy, zanedbávanie alebo narušené rodinné väzby, poskytuje tento rámec spôsob, ako identifikovať zdroje problémov a cielene podporiť tvorbu nových, pozitívnych vzťahových skúseností (Sheposh, 2024). Vďaka tomu je možné postupne nahrádzať negatívne vnútorné objekty z minulosti a posilňovať bezpečie, dôveru a schopnosť vytvárať zdravé vzťahy, čo je kľúčové pre ďalší osobnostný a sociálny rozvoj klienta (Bower, 2005.)

Aplikácia v sociálnej práci:

Teória objektových vzťahov poskytuje sociálnym pracovníkom rámec na pochopenie, prečo majú niektorí klienti problémy s vytváraním a udržiavaním zdravých vzťahov, prečo sa u nich objavuje strach z opustenia, neschopnosť dôverovať alebo cyklicky sa opakujúce dysfunkčné vzorce správania vo vzťahoch (Sheposh, 2024). Sociálni pracovníci môžu v rámci individuálnej práce, rodinnej terapie či skupinových intervencií pomáhať klientom pochopiť ich rané vzťahové vzorce a vplyv na ich súčasné správanie. Cieľom je prostredníctvom korektívnych emocionálnych skúseností v bezpečnom terapeutickom vzťahu postupne meniť internalizované „zlé“ objekty na „dobré“. To klientom umožňuje rozvíjať zdravšie vnímanie seba a druhých, zlepšiť komunikačné schopnosti a posilniť kapacitu pre stabilné a naplňujúce vzťahy.

2.4 Projektívna identifikácia

Projektívna identifikácia je jedným z najvýznamnejších Kleinovej konceptov a predstavuje komplexný obranný mechanizmus, pri ktorom jednotlivec nevedome prenáša (projektuje) neprijateľné pocity, impulzy alebo časti svojho „ja“ na inú osobu (Klein, 1946; Segal, 1979). Na rozdiel od bežnej projekcie

však tento proces zahŕňa aj snahu ovplyvniť druhého tak, aby sa podľa týchto projektovaných obsahov aj správal. V praxi sa tento mechanizmus prejavuje napríklad tak, že dieťa, ktoré nedokáže zvládnuť vlastnú úzkosť či hnev, tieto pocity „vkladá“ do blízkej osoby – najčastejšie matky alebo opatrovateľa. Druhá osoba následne tieto emócie môže začať naozaj prežívať, alebo ich prejavovať navonok. Projektívna identifikácia tak významne ovplyvňuje dynamiku medziľudských vzťahov a môže byť prítomná nielen v detstve, ale aj v dospelosti, najmä v záťažových alebo konfliktných situáciách (Hinshelwood, 1994).

V oblasti sociálnej práce je rozpoznanie projektívnej identifikácie dôležité najmä pri práci s klientmi, ktorí majú tendenciu prenášať svoje vnútorné konflikty na iných. Sociálni pracovníci môžu v takýchto situáciách pociťovať nevysvetliteľné napätie, úzkosť či dokonca odpor, ktoré v skutočnosti patria klientovi. Uvedomenie si tohto mechanizmu umožňuje lepšie porozumieť dynamike vzťahu a zabrániť tomu, aby pracovník nevedome reagoval na prenesené pocity kontraproduktívnym spôsobom (Mitchell, Black, 2016).

Efektívna práca s projektívnou identifikáciou si vyžaduje vysokú mieru sebareflexie, schopnosť pomenovať a spracovať prenášané emócie a zároveň vytvárať bezpečný priestor, v ktorom môže klient tieto pocity postupne integrovať. Supervízia a tímová spolupráca sú v tomto kontexte nevyhnutné, aby sa predišlo vyhoreniu a opakovaniu deštruktívnych vzorcov vo vzťahoch s klientmi. Tento koncept tak významne rozširuje možnosti porozumenia a intervencie v pomáhajúcich profesiách, najmä pri práci s deťmi, rodinami, či osobami s komplexnými emocionálnymi potrebami (Hinshelwood, 1994; Mitchell, Black, 2016).

Aplikácia v sociálnej práci:

Pre sociálnych pracovníkov je rozpoznanie projektívnej identifikácie kľúčové, najmä keď sami zažívajú neprimerane intenzívne pocity (úzkosť, hnev, beznádej) vo vzťahu ku klientovi, ktoré signalizujú, že klient na nich nevedome premieta svoje neznesiteľné emócie. Pracovník túto dynamiku využije ako diagnostický nástroj pre pochopenie klientovho vnútorného sveta a ako príležitosť pre „kontajnovanie“ (obsiahnutie) – pocity prijme, spracuje a klientovi ich vráti vo verbalizovanej a zvládnuteľnej forme. Táto schopnosť pomáha klientovi integrovať odmietané časti seba, prebrať zodpovednosť za vlastné prežívanie a budovať zdravšie vzťahy, čím sa predchádza vyhoreniu a posilňuje terapeutický proces v sociálnej práci. Supervízia je kľúčovým nástrojom, ktorý sociálnym pracovníkom umožňuje reflektovať vlastné prežívanie v kontakte s klientom a predchádzať vyhoreniu spôsobenému prenesenými emóciami.

2.5 Terapia hrou

Hrová technika predstavuje jednu z najvýznamnejších inovácií v oblasti detskej psychoanalýzy (Klein, 1955; Hinshelwood, 1994; Pöthe, 2022). Kleinová vychádzala z predpokladu, že hra slúži dieťaťu ako prirodzený prostriedok na vyjadrovanie nevedomých myšlienok, fantázií a intrapsychických konfliktov, podobne ako sny, či voľné asociácie u dospelých. Prostredníctvom symbolickej hry môže dieťa spracovávať svoje vnútorné prežívanie, vzťahy k dôležitým osobám, ako aj obavy, túžby či agresívne impulzy, čím získava bezpečný priestor na ventiláciu emócií a exploráciu nových stratégií zvládania. Pri hrovej technike sa dieťaťu poskytuje súbor hračiek, figúrok, stavebníc a kresliacich potrieb, ktoré mu umožňujú vytvárať scény a naratívy reflektujúce jeho vnútorný svet. Terapeut dôsledne sleduje opakujúce sa motívy a témy v hre, charakter vytváraných postáv, dynamiku konfliktov a napätia, ako aj riešenia, ktoré dieťa v hre nachádza (Pöthe, 2022). Kleinová považovala hru za esenciálny prostriedok prístupu k detskému nevedomiu a zároveň za kľúčovú cestu k terapeutickému intervencii. Prostredníctvom symbolického prežívania a opakovania môže dieťa postupne zvládať úzkosť, hnev alebo smútok, ktoré by inak nedokázalo verbalizovať (Hinshelwood, 1994).

Aplikácia v sociálnej práci:

V kontexte sociálnej práce je hrová technika mimoriadne cenná, najmä pri práci s deťmi, ktoré ešte nie sú schopné verbalizovať svoje pocity a zážitky. Prostredníctvom hry môžu sociálni pracovníci získať kľúčové informácie o vnútornom svete dieťaťa, jeho vzťahoch, obavách a potrebách, čím sa stáva efektívnym nástrojom pre diagnostiku a intervenciu. Hra umožňuje dieťaťu v bezpečnom prostredí:

- ▶ **Spracovať traumu a konflikty:** Hrou dieťa pretvára neprijemné zážitky na zvládnuteľné naratívy. Sociálny pracovník môže napríklad pozorovať opakovanie traumatických scén v hre, čo mu pomáha pochopiť povahu traumy a dieťaťu nájsť symbolické riešenia.
- ▶ **Vyjadrovať emócie:** Hra poskytuje ventil pre potlačené emócie (hnev, strach, smútok), ktoré by inak viedli k maladaptívnemu správaniu. Pracovník môže identifikovať tieto emócie a pomôcť dieťaťu ich pomenovať a regulovať.
- ▶ **Rozvíjať sociálne a copingové zručnosti:** Prostredníctvom rolových hier dieťa experimentuje s rôznymi sociálnymi situáciami, učí sa empatii, kooperácii a nachádza nové copingové stratégie. Sociálny pracovník facilituje tieto procesy a posilňuje adaptívne správanie.
- ▶ **Budovať bezpečný vzťah:** Samotný akt hrania v prítomnosti sociálneho pracovníka buduje dôveru a posilňuje terapeutický vzťah, čo je základom pre akúkoľvek ďalšiu pomoc.

Hrová technika tak v sociálnej práci slúži nielen ako diagnostický prostriedok, ale predovšetkým ako výkonný nástroj pre podporu emocionálneho rozvoja, zvládania záťaže a budovania zdravých vzťahov (Klein, 1955; Hinshelwood, 1994; Pöthe, 2022).

2.6 Závist' a reparácia

Kleinová považovala závist' za základnú a veľmi silnú emóciu, ktorá môže viesť k deštruktívnym tendenciám voči objektom (Klein, 1957). Závist' vzniká z pocitu, že niečo dôležité je odobraté alebo ohrozené, často je spojená s túžbou poškodiť alebo zničiť „dobrý“ objekt. Kleinová (1957) začala vnímať vďačnosť ako prejav lásky, a teda aj životného inštinktu, a ako protiklad závisti. Podľa Cipra (2015) sa závist' delí na tri typy:

- ▶ *Maligná* – presvedčenie, že to, čo má druhý, bolo pôvodne tomu, kto závidí, ukradnuté, a teda mu to patrí.
- ▶ *Zatvrdnutá (zášť)* – vedomá závist' bez pocitu viny s cieľom druhých kontrolovať a byť im nadradený.
- ▶ *Ego-dystonná* – človek ju vníma ako cudzorodú, nežiadanú a neprijateľnú pre svoje ja, čo vedie k vnútornému konfliktu, úzkosti a potrebe obranných mechanizmov.

Reparácia je proces, ktorým sa dieťa (alebo dospelý) snaží napraviť škodu, ktorú si myslí, že spôsobilo a obnoviť vzťah s objektom. Tento proces je kľúčový pre rozvoj svedomia, empatie a schopnosti udržiavať vzťahy.

Aplikácia v sociálnej práci:

Pochopenie dynamiky závisti a reparácie je v sociálnej práci mimoriadne dôležité, najmä pri práci s klientmi, ktorí zápasia s vnútornými konfliktmi medzi agresiou a túžbou po zmierení. Intervencie sociálnych pracovníkov cielene podporujú proces reparácie, čo vedie k lepšej emocionálnej regulácii a vzťahovej stabilite klientov (Hinshelwood, 1994). To znamená, že sociálny pracovník pomáha klientovi identifikovať a spracovať deštruktívne impulzy vyplývajúce zo závisti, rozvíjať empatiu a svedomie tým, že podporuje uvedomenie si dopadu vlastného správania a učí ho konštruktívne zvládať agresiu. Zároveň klienta vedie k budovaniu a udržiavaniu pozitívnych vzťahov, či už obnovou tých narušených, alebo vytváraním nových, zdravých prepojení. Vďaka tomu môžu sociálni pracovníci klientom pomôcť nielen lepšie porozumieť svojim vnútorným konfliktom, ale ich aj aktívne viesť k zmiereniu s vlastnými agresívnymi impulzmi a k budovaniu plnohodnotných a stabilných medziľudských vzťahov (Bower, 2005).

Pochopenie dynamiky závisťi a reparácie je v sociálnej práci mimoriadne dôležité, najmä pri práci s klientmi, ktorí zápasia s vnútornými konfliktmi medzi agresiou a túžbou po zmierení. Sociálni pracovníci využívajú tieto koncepty na:

- ▶ **Diagnostiku a interpretáciu deštruktívneho správania:** Rozpoznanie rôznych typov závisťi pomáha identifikovať korene agresívnych, devalvujúcich alebo sabotujúcich tendencií klienta voči sebe, iným či systému.
- ▶ **Podporu procesov reparácie:** Intervencie sú cielene zamerané na podporu procesu reparácie (Hinshelwood, 1994). To zahŕňa:
 - **Pomoc pri uvedomení si viny a smútku:** Podpora klienta v spracovaní pocitov viny za (domnelé) poškodenie vzťahov.
 - **Rozvoj empatie a zodpovednosti:** Učenie klienta vnímať dôsledky svojho správania na druhých a prevziať zodpovednosť.
 - **Hľadanie konkrétnych ciest k náprave:** Identifikácia a facilitácia krokov, ktorými môže klient napraviť škodu (emocionálnu, materiálnu) a obnoviť narušené vzťahy.
- ▶ **Zlepšenie emocionálnej regulácie a vzťahovej stability:** Aktívna práca s týmito dynamikami vedie k lepšej schopnosti klienta zvládať svoje emócie a budovať stabilnejšie, zdravšie a naplňujúce medziľudské vzťahy.

2.7 Oidipov komplex

Kleinová rozšírila Freudovu teóriu oidipovského komplexu a upozornila, že oidipovská situácia sa začína riešiť už v oveľa skoršom veku, približne okolo prvého roku života, ešte pred vstupom do klasického oidipovského komplexu (Trdličková, 2017, Klein, 1946; Segal, 1979). Podľa nej sú základom oidipovského konfliktu vrodené agresívne a závistlivé fantázie dieťaťa voči rodičovskej dvojici, ktoré sú sprevádzané rozdelením objektov na dobré a zlé (paranoidno-schizoidná pozícia) a ich postupnou integráciou (depresívna pozícia).

Dieťa v tomto období prežíva silné protichodné pocity – lásku i nenávisť k matke a otcovi, pričom sa učí zvládať tieto emócie a spracovávať vnútorné konflikty (Andrashko, 2021). Oidipovský komplex podľa nej nie je len sexuálnym konfliktom, ale komplexným súborom psychických procesov súvisiacich s agresiou, závisťou, rozdelením a integráciou objektov (Trdličková, 2017). Dieťa projektuje svoje želania a pocity do rodičovskej dvojice, čo vyvoláva ambivalentné emócie a vnútorné napätie. Tento proces sa odohráva v rámci paranoidno-schizoidnej pozície, kde sú objekty rozdelené na dobré a zlé a neskôr v depresívnej pozícii, kde dochádza k ich integrácii a k rozvoju schopnosti reparácie (Trdličková, 2017).

Aplikácia v sociálnej práci:

Porozumenie kleiniánskeho poňatiu oidipovského komplexu je v sociálnej práci dôležité najmä pri práci s deťmi a rodinami, kde sa často stretávame s ambivalentnými vzťahmi, žiarlivosťou, rivalitou, či problémami s prijímaním autority. Uvedomenie si, že tieto dynamiky môžu mať korene v ranom vývine a v nevedomých fantáziách dieťaťa, umožňuje sociálnym pracovníkom citlivejšie reagovať na konflikty medzi súrodencami, medzi dieťaťom a rodičmi alebo v rámci širšej rodiny. Pri intervenciách je vhodné vytvárať bezpečné prostredie, ktoré podporuje otvorené vyjadrenie emócií, pomáha deťom rozpoznávať a integrovať protichodné pocity voči blízkym osobám a rozvíjať schopnosť reparácie vzťahov. Tento prístup môže významne prispieť k prevencii dlhodobých problémov vo vzťahoch a k rozvoju emocionálnej zrelosti klientov (Trowell, Etchegoyen, 2002; Trdličková, 2017).

Pre sociálnych pracovníkov má Kleinovej rozšírenie teórie oidipovského komplexu do raného detstva kľúčový význam pre hlbšie pochopenie raných vývinových dynamík a ich vplyvu na vzťahy a správanie klientov. Koncept umožňuje:

- ▶ **Identifikáciu raných zdrojov konfliktov a rivality:** Sociálni pracovníci môžu rozpoznať, že problémy s autoritou, silná žiarlivosť, rivalita medzi súrodencami (alebo v iných dyádach/triádach), či intenzívne ambivalentné vzťahy voči rodičovským figúram, môžu mať korene v raných, neprepracovaných oidipovských konfliktoch. Napríklad, u detí v náhradnej starostlivosti sa môžu prejavovať silné pocity rivality s biologickými alebo pestúnskymi súrodencami o pozornosť rodičov, alebo neprimeraná snaha „vytlačiť“ jedného rodiča.
- ▶ **Prácu s fantazijnými a agresívnymi prejavmi:** Porozumenie, že konflikty sú spojené s agresívnymi a závistlivými fantáziami voči rodičovským objektom (napr. fantázie o poškodení rodiča, ktorý je vnímaný ako rival, alebo fantázie o „vlastnení“ jedného rodiča), pomáha pracovníkom adresovať tieto hlboko zakorenené emócie. Dôležité to je pri práci s deťmi, ktoré vykazujú deštruktívne správanie voči autoritám, rovesníkom, alebo majú problémy s prijímaním pravidiel, často z pozície žiarlivosti voči iným.
- ▶ **Rozvoj diferenciácie rolí a identity:** Pomáha klientom rozlíšiť a prijať rôzne roly v rodine a spoločnosti (rodič, dieťa, partner) a zvládať komplexnosť rodinných trojuholníkov. Sociálny pracovník môže poukázať na nevedomé zapletenie do oidipovských dynamík (napr. dieťa, ktoré sa cíti ako partner jedného z rodičov a súperí s druhým), a viesť klienta k zdravšiemu prežívaniu svojej pozície.

Prezentované teoretické koncepty Melanie Kleinovej poskytujú **sociálnym pracovníkom** mimoriadne cenný a hlboký rámec pre porozumenie ľudskej psychiky a medziľudských vzťahov. Hoci Kleinová nepracovala priamo v sociálnej práci, jej poznatky umožňujú pochopiť nevedomé motivácie, rané vývinové zranenia a komplexné obranné mechanizmy, ktoré sa prejavujú v správaní klientov a v dynamike ich sociálnych systémov. Treba si však uvedomiť, že implementácia týchto psychoanalytických konceptov do praxe sociálnej práce prináša aj **výzvy a úskalia**. Koncepty sú svojím charakterom komplexné a často pracujú s nevedomými procesmi, čo môže byť pre neskúsených pracovníkov náročné na interpretáciu a intervenciu. Rizikom je povrchná aplikácia alebo nesprávna interpretácia, ktoré môžu viesť k neefektívnym, prípadne kontraproduktívnym zásahom. Tieto teórie si vyžadujú od sociálnych pracovníkov nielen rozsiahle teoretické znalosti, ale predovšetkým **rozvinuté sebareflexívne schopnosti a schopnosť pracovať s vlastnými silnými emóciami**, ktoré môžu byť v kontakte s klientom aktivované (napr. prostredníctvom projektívnej identifikácie).

Pre efektívnu a zodpovednú aplikáciu Kleinovej konceptov v sociálnej práci je preto kľúčové **systematické vzdelávanie v psychoanalytickom/psychodynamickom prístupe**, pravidelná a kvalifikovaná **supervízia** (individuálna aj skupinová) a v neposlednom rade aj ochota k **vlastnej sebakúsenosti** alebo terapeutickému prístupu. Tieto prístupy pomáhajú nielen teoretické poznatky skutočne integrovať do praxe, ale aj posilňujú odolnosť pracovníkov, prehlbujú ich terapeutickú kapacitu a predchádzajú syndrómu vyhorenia pri práci s emocionálne náročnými prípadmi. Iba takýmto komplexným prístupom možno plne využiť potenciál Kleinovej teórií pre efektívnu pomoc klientom v sociálnej práci.

Záver

Melanie Klein svojím prínosom výrazne obohatila psychoanalytickú teóriu a jej aplikáciu v sociálnej práci, najmä v oblasti práce s deťmi a rodinami. Jej koncepty, ako sú paranoidno-schizoidná a depresívna pozícia, projektívna identifikácia, či význam raných objektových vzťahov, poskytujú hlboký vhľad do nevedomých procesov, ktoré formujú správanie a emocionálne prežívanie klientov. Tieto teoretické východiská umožňujú sociálnym pracovníkom nielen lepšie porozumieť vnútornému svetu detí, ale aj cielene a citlivo intervenovať, napríklad prostredníctvom hrových techník, či práce s rodinným systémom. Zároveň je však nevyhnutné zdôrazniť, že aplikácia Kleinovej teórie vyžaduje vysokú odbornú kvalifikáciu, citlivý a kritický prístup. Sociálna práca, ktorá vychádza z týchto konceptov, musí byť realizovaná odborne, s rešpektom k jedinečnosti každého klienta a jeho kontextu, pričom je potrebné vyvažovať teoretické interpretácie s praktickými potrebami a aktuálnou situáciou klienta. Nezastupiteľné miesto tejto teórie v sociálnej práci spočíva práve v jej

schopnosti odhaliť hlboké psychické procesy, ktoré iné prístupy nemusia zachytiť, ale zároveň si vyžaduje interdisciplinárnu spoluprácu a pravidelnú supervíziu, aby sa predišlo riziku nadmernej alebo nevhodnej interpretácie. Efektívna aplikácia kleiniánskych konceptov si v sociálnej práci vyžaduje nielen teoretické znalosti, ale aj pravidelnú supervíziu a spoluprácu s odborníkmi z iných disciplín. Kleinovej teória tak zostáva cenným a inšpiratívnym nástrojom, ktorý obohacuje prax sociálnej práce o hlboké porozumenie a podporu emocionálneho a vzťahového vývinu detí a rodín. Jej efektívne využitie však závisí od odbornej pripravenosti pracovníkov, schopnosti kriticky reflektovať vlastnú prácu a pružne reagovať na komplexnosť reálnych životných situácií.

Súhrn

Melanie Klein (1882 – 1960), významná priekopníčka detskej psychoanalýzy a kľúčová predstaviteľka teórie objektových vzťahov, zásadným spôsobom ovplyvnila chápanie raného detstva a jeho dopadu na formovanie osobnosti. Článok sa zameriava na stručné ukázanie jej života a na vysvetlenie základných teoretických konceptov, akými sú rané vzťahy k objektom, mechanizmus štiepenia a projektívnej identifikácie. Tieto východiská, hoci pôvodne nesmerovali k sociálnej práci, poskytujú cenný teoretický rámec pre túto oblasť. V sociálnej práci nachádzajú uplatnenie predovšetkým pri práci s deťmi a rodinami, kde pomáhajú pri porozumení vzťahovej dynamiky, empatie a nevedomých procesov klientov. Príspevok poukazuje na význam Kleinovej konceptov pre podporu efektívnej a citlivej pomoci ľuďom v rôznych životných situáciách.

Abstract

Melanie Klein (1882 – 1960), a pioneering figure in child psychoanalysis and a key representative of object relations theory, significantly influenced the understanding of early childhood and its impact on personality development. This article provides a brief overview of her life and explains her fundamental theoretical concepts, such as early object relations, the mechanism of splitting, and projective identification. Although her work was not originally aimed at social work, it offers a valuable theoretical framework for this field. In social work, these concepts are particularly applied in practice with children and families, facilitating the understanding of relational dynamics, empathy, and clients' unconscious processes. The paper highlights the relevance of Klein's contributions for fostering effective and sensitive support to people in diverse life situations.

Literatúra

- ANDRASHKO, V. (2021). *Recherchez la femme: Labyrinty ženství mezi mýtem a psychoanalýzou*. Psychoanalýza dnes. <https://psychoanalyzadnes.cz/2021/03/08/recherchez-la-femme-labyrinty-zenstvi-mezi-mytem-a-psychoanalyzou/>
- BOWER, M. (2005). *Psychoanalytic Theory for Social Work Practice: Thinking Under Fire*. Routledge.
- BRITZMAN, D. P. (2016). Melanie Klein: Early Analysis, Play, and the Question of Freedom. In *A Psychoanalyst in the Classroom* (pp. 61–81). SUNY Press.
- CAPER, R. (2000). *A Mind of One's Own: A Kleinian View of Self and Object*. Routledge.
- CIPRO, M. (2015). *Psychoanalytické koučování*. Praha: Grada.
- GROTSTEIN, J. S. (2000). Splitting and projective identification. Jason Aronson.
- GROSSKURTH, P. (1986). *Melanie Klein: Her World and Her Work*. London: Hodder & Stoughton.
- GROSSKURTH, P. (1993). *The Secret Ring: Freud's Inner Circle and the Politics of Psychoanalysis*. Reading, MA: Addison-Wesley.
- HINSHELWOOD, R. D. (1994). *Clinical Klein: From Theory to Practice*. London: Routledge.
- KING, P. & STEINER, R. (Eds.). (1991). *The Freud-Klein Controversies 1941 – 45*. London: Routledge.
- KLEIN, M. (1946). Notes on some schizoid mechanisms. *International Journal of Psycho-Analysis*, 27, 99–110.
- KLEIN, M. (1957). *Envy and gratitude: A study of unconscious forces*. London: Hogarth Press.
- KLEIN, M. (1959). *Narrative of a Child Analysis*. London: Hogarth Press.
- KLEIN, M. (1975). *Psychoanalysis of Children*. London: Vintage.
- MELANIE KLEIN TRUST. (2016). Životopis Melanie Klein. [online] Dostupné na: <https://melaniekleintrust.org.uk>
- MITCHELL, S. A. & BLACK, M. J. (2016). *Freud and Beyond: A History of Modern Psychoanalytic Thought*. New York: Basic Books.
- PÖTHE, P. (2022). *Vývojová a vztahová terapie dětí*. Portál.
- PSYALPHA. (2010). Melanie Klein. [online] Dostupné na: <https://www.psyalpha.net/biografien/melanie-klein>
- SANFELIU, I. (2018). *Karl Abraham: The birth of object relations theory*. Taylor & Francis.
- SAYER, K. (2013). *Melanie Klein*. London: Routledge.

SAYERS, J. (1991). *Mothers of Psychoanalysis: Helene Deutsch, Karen Horney, Anna Freud, Melanie Klein*. New York: W. W. Norton.

SEGAL, H. (1979). *Klein*. London: Fontana Press.

SHEPOSH, R. (2024). Object relations theory. In EBSCO Research Starters.

STEINER, R. (1985). *The Oedipus Complex Today: Clinical Implications*. London: Karnac Books.

TRDLIČKOVÁ, Z. (2017). *Oidipús jako odpověď (drama odmítnutého dítěte prožívané v psychoanalýze)*. Praha: PVSPS. [online] Dostupné z: <https://www.pvsps.cz/data/2017/05/30/12/ppf-zp-trdlicova.pdf?id=271> [cit. 2025-05-22].

TROWELL, J. & ETCHEGOYEN, A. (Eds.). (2002). *The Importance of Fathers: A Psychoanalytic Re-Evaluation*. London: Brunner-Routledge.

Sociálne ohrozenia detí a mládeže v súčasnej spoločnosti – vybrané aspekty

Ingrid EMMEROVÁ^{*/}

Úvod

V súčasnosti sa detí a mládeže reálne dotýkajú závažné sociálne ohrozenia. V spoločnosti dochádza k dynamickým zmenám, ktoré ovplyvňujú životy detí a mládeže tak v pozitívnom, ako i v negatívom smere.

Medzi súčasné sociálne ohrozenia detí a mládeže Hroncová (2014) zaraďuje tieto skutočnosti: neustále zvyšovanie nerovnomernosti rozdelenia bohatstva v spoločnosti, dôsledkom ktorého je permanentný rast sociálnej nerovnosti; prehlbujúca sa „kríza hodnôt“ a výrazný presun od duchovných hodnôt smerom ku konzumu; zvyšovanie individualizmu, citová a sociálna frustrácia, znižovanie sociálnej solidarity medzi ľuďmi, ktoré často vyúsťujú do agresivity

^{*/} prof. PhDr. Ingrid Emmerová, PhD., Pedagogická fakulta KU, Katedra pedagogiky a psychológie, Ružomberok, e-mail: ingrid.emmerova@ku.sk.

Pokyny pre autorov

Časopis *Mládež a spoločnosť* uverejňuje články, ktoré sú výsledkom vlastnej činnosti autora. Redakcia predkladá príspevky na posúdenie oponentovi. Rukopisy sa nevracajú. Za obsah textov zodpovedajú autori. Vydavateľ si vyhradzuje právo na formálnu a jazykovú úpravu textu.

Autor článku zodpovedá za to, že rukopis, ani jeho súvislejšie pasáže, neboli nikde publikované a nie sú zaslané do redakcie iného časopisu. V prípade uverejnenia článku v časopise *Mládež a spoločnosť* nebude príspevok znovu publikovaný bez súhlasu vydavateľa.

Pri zasielaní príspevkov prosíme o dodržanie nasledovných pokynov:

- ▶ Príspevky zasielajte vo formáte .doc, .docx, alebo .rtf bez zalomenia riadkov a strán. V prípade programu MS Word používajte implicitnú šablónu „normal“. Nepoužívajte automatické formátovanie, špeciálne fonty, vlastné šablóny a pod., grafickú úpravu jednotnú pre všetky príspevky urobí redakcia.
- ▶ Tabuľky, schémy a grafy môžete zaradiť priamo do textu. Grafy by mali byť vo formáte xls/.xlsx.
- ▶ V odkazoch na literatúru uvádzajte pramene v abecednom poradí. Uveďte iba tie, na ktoré sa v texte odvolávate. Literatúru upravte podľa citačnej normy ISO 690.
- ▶ K rukopisu (okrem informácií a recenzií) pripojte názov príspevku, abstrakt a kľúčové slová v slovenskom a anglickom jazyku.
- ▶ Na konci príspevku uveďte svoje meno, adresu pracoviska a e-mailovú adresu.
- ▶ Celkový rozsah príspevku by nemal prekročiť 20 000 znakov (s medzerami).
- ▶ Autor na konci príspevku napíše prehlásenie, že tento text nebol nikde inde uverejnený.

Príspevky posielajte elektronicky na adresu: maria.jankova@cvtisr.sk.